

E – poradnik Powiatu Sandomierskiego

Mażeńskie ustroje majątkowe- wybrane zagadnienia

*Poradnik przygotowany przez Lokalną Grupę Działania Powiatu Opatowskiego
w ramach realizacji zadania publicznego powierzonego przez Zarząd Powiatu
Sandomierskiego*

Publikacja bezpłatna.

Praca zbiorowa

Autorzy:

Katarzyna Turbiarz – radca prawny, mediator

Katarzyna Markiewicz – radca prawny, doradca obywatelski, mediator

Wydawca:

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Powiatu Opatowskiego z siedzibą w Opatowie

ul. Bronisława Ostrowskiego ps. Cichy 1

27 – 500 Opatów

Tel. (15) 868 – 20 – 87

fax. (15) 868 – 20 - 87

e-mail: lgdopatow@o2.pl

<http://www.lgdopatow.pl>

WPROWADZENIE – NIEODPŁATNE PORADY PRAWNE, EDUKACJA PRAWNA

Nieodpłatna pomoc prawna, nieodpłatne poradnictwo obywatelskie oraz edukacja prawna świadczone są zgodnie z ustawą z dnia 05 sierpnia 2015 roku o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (Dz. U. 2020.2232 tj. z dnia 14 grudnia 2020 roku).

Miejsce i godziny świadczenia nieodpłatnej pomocy prawnej oraz nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w Powiecie Sandomierskim :

<u>Zawichost</u> <u>Punkt nr 1</u> <u>Nieodpłatna pomoc prawna</u>	<u>Sandomierz</u> <u>Punkt nr 2</u> <u>Nieodpłatna pomoc prawna</u>	<u>Sandomierz</u> <u>Punkt nr 3</u> <u>Nieodpłatne poradnictwo obywatelskie i mediacje</u>	<u>Klimontów</u> <u>Punkt nr 1</u> <u>Nieodpłatna pomoc prawna</u>
<u>ul. Żeromskiego 50</u>	<u>ul. Mickiewicza 34</u>	<u>ul. Mickiewicza 34</u>	<u>ul. Krakowska 15</u>
<u>tel. (15) 644 – 55 – 88</u>	<u>tel. (15) 644 – 55 – 88</u>	<u>Tel. (15) 644 – 55 - 88</u>	<u>Tel. (15) 644 – 55 - 88</u>
<u>Adwokat Aleksandra Narewska - Bidas</u>	<u>Lokalna Grupa Działania Powiatu Sandomierskiego</u> <u>Adwokat Aleksandra Narewska - Bidas</u>	<u>Lokalna Grupa Działania Powiatu Opatowskiego</u> <u>Doradca obywatelski Katarzyna Markiewicz</u>	<u>Radca Prawny Michał Sowiński</u>
<u>Poniedziałek: 11:30 - 15:30</u> <u>Wtorek: nieczynne</u> <u>Środa: 11:30 – 15:30</u> <u>Czwartek: nieczynne</u> <u>Piątek: 11:30 – 13:30</u> <u>Sobota: nieczynne</u>	<u>Poniedziałek: 7:00 – 11:00 dyżur ze specjalizacją mediacji</u> <u>Wtorek: 7:00 – 11:00</u> <u>Środa: 7:00 – 11:00</u> <u>Czwartek: 7:00 – 11:00</u> <u>Piątek: 7:00 – 11:00</u> <u>Sobota: nieczynne</u>	<u>Poniedziałek: 12:00 – 16:00</u> <u>Wtorek: 12:00 – 16:00</u> <u>Środa: 12:00 – 16:00</u> <u>Czwartek: 12:00 – 16:00</u> <u>Piątek: 12:00 – 16:00 dyżur ze specjalizacją mediacji</u> <u>Sobota: nieczynne</u>	<u>Poniedziałek: nieczynne</u> <u>Wtorek: 12:00 – 16:00</u> <u>Środa: nieczynne</u> <u>Czwartek: 12:00-16:00</u> <u>Piątek: 8:00 – 10:00</u> <u>Sobota: nieczynne</u>

NA JAKĄ POMOC MOŻE LICZYĆ OSOBA UPRAWNIONA

Nieodpłatna pomoc prawna obejmuje:

- Poinformowanie o obowiązującym stanie prawnym oraz o przysługujących prawach i obowiązkach, w tym w związku z toczącym się postępowaniem przygotowawczym, sądowym, administracyjnym lub sądownoadministracyjnym;
- Wskazanie sposobu rozwiązania problemu prawnego;
- Przygotowanie projektu pisma w tych sprawach, z wyłączeniem pism procesowych w toczącym się postępowaniu przygotowawczym lub sądowym i pism w toczącym się postępowaniu sądownoadministracyjnym;
- Sporządzenie projektu pisma o zwolnienie od kosztów sądowych lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu w różnych rodzajach postępowań;
- Nieodpłatną mediację.

Nieodpłatne poradnictwo obywatelskie obejmuje:

- Działania dostosowane do indywidualnej sytuacji osoby uprawnionej, zmierzające do podniesienia świadomości tej osoby o przysługujących jej uprawnieniach lub spoczywających na niej obowiązkach oraz wsparcia w samodzielnym rozwiązywaniu problemu, w tym, w razie potrzeby, sporządzenie wspólnie z osobą uprawnioną planu działania i pomoc w jego realizacji. Nieodpłatne poradnictwo obywatelskie obejmuje w szczególności porady dla osób zadłużonych i porady z zakresu spraw mieszkaniowych oraz zabezpieczenia społecznego,
- Nieodpłatną mediację.

KTO MOŻE SKORZYSTAĆ Z NIEODPŁATNEJ POMOC PRAWNEJ

KAŻDY, kto znajduje się w sytuacji, w której nie może ponieść kosztów odpłatnej pomocy, w tym osoba fizyczna prowadząca jednoosobową działalność gospodarczą niezatrudniająca innych osób w ciągu ostatniego roku, pod warunkiem złożenia takiego oświadczenia w punkcie, w którym świadczona jest nieodpłatna pomoc, nieodpłatne poradnictwo obywatelskie lub nieodpłatna mediacja.

Osoba uprawniona, przed uzyskaniem nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, składa pisemne oświadczenie, że nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej.

Oświadczenie składa się osobie udzielającej nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczącej nieodpłatne poradnictwo obywatelskie.

Oświadczenie, przechowuje się w warunkach uniemożliwiających dostęp do niego osób trzecich. Administratorem danych osobowych zawartych w oświadczeniu, jest Starosta. W celu umożliwienia kontroli prawidłowości udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej i świadczenia nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego Starosta przechowuje oświadczenie, o którym mowa w ust. 2, przez trzy lata od końca roku kalendarzowego, w którym oświadczenie zostało sporządzone.

Nieodpłatna pomoc prawna przysługuje także osobie fizycznej prowadzącej jednoosobową działalność gospodarczą (osoba samozatrudniona) niezatrudniającej innych osób w ciągu ostatniego roku. Nieodpłatna pomoc prawna dla samozatrudnionych przedsiębiorców ma charakter pomocy *de minimis*.

INNE ISTOTNE INFORMACJE

Porady prawne i obywatelskie udzielane są w ramach osobistej wizyty osoby uprawnionej w punkcie nieodpłatnego poradnictwa prawnego i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego. Osoby, które ze względu na

niepełnosprawność ruchową lub inne trudności nie są w stanie stawić się osobiście w punkcie porad prawnych pomoc prawna świadczona jest poza siedzibą punktu lub z wykorzystaniem środków komunikowania się na odległość po uprzednim zgłoszeniu w/w faktu pod wskazanym wyżej numerem telefonu oraz złożeniu stosownego oświadczenia.

EDUKACJA PRAWNA

Edukacja prawna stanowi ustawiczny proces prowadzony wobec obywateli bez względu na wiek. W ramach realizacji zadania z zakresu edukacji prawnej prowadzone są zajęcia dla uczniów szkół podstawowych oraz ponadpodstawowych mające na celu zwiększenie świadomości w zakresie podstawowych praw i obowiązków, profilaktyki oraz zwalczania przestępstw oraz funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. Celem edukacji prawnej dzieci i młodzieży jest zapobieganie wykluczeniu prawnemu w dorosłym życiu. W ramach edukacji prawnej prowadzone są wykłady teoretyczne jak również szereg zajęć o charakterze praktycznym.

MAŁŻEŃSKIE USTROJE MAJĄTKOWE

Jeden z najczęstszych problemów dotyczących wizyt w ramach nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego stanowi tematyka związana z ustrojami majątkowymi mogącymi wystąpić między małżonkami.

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 roku Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. 2020.1359 tj. z dnia 10 sierpnia 2020 roku) przewiduje następujące ustroje majątkowe między małżonkami:

- ustawowy ustrój majątkowy,
- umowne ustroje majątkowe.

Wskazane ustroje omówione zostaną szczegółowo poniżej.

USTAWOWY USTRÓJ MAJĄTKOWY

Przepisy Działu III Rozdziału I Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego a mianowicie art. 31 – 46 regulują kwestie związane z ustrojem wspólności małżeńskiej.

Kiedy powstaje ustrój wspólności małżeńskiej?

Zgodnie z art. 31 kro z wspólność majątkowa małżeńska powstaje z chwilą zawarcia małżeństwa. Wspólność ta obejmuje przedmioty majątkowe nabyte przez małżonków lub przez jednego z nich w trakcie trwania małżeństwa. Przedmioty które nie są objęte wspólnością majątkową stanowią majątek odrębny każdego z małżonków.

Co wchodzi w skład majątku wspólnego małżonków?

Kodeks rodzinny i opiekuńczy nie zawiera zamkniętego katalogu składników majątku wspólnego. Zgodnie z art. 31 § 2 kro do majątku wspólnego wchodzi w szczególności:

- pobrane wynagrodzenie za pracę i dochody z innej działalności zarobkowej każdego z małżonków,
- dochody z majątku wspólnego, jak również z majątku osobistego każdego z małżonków,
- środki zgromadzone na rachunku otwartego lub pracowniczego funduszu emerytalnego każdego z małżonków,
- kwoty składek zewidencjonowanych na subkoncie, o którym mowa art. 40 a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. 2023.1230 tj. z dnia 29 czerwca 2023 roku).

W ramach wspólności majątkowej małżeńskiej każdy z małżonków może korzystać i posiadać rzecz jednakże to współposiadanie i współkorzystanie musi dać się pogodzić ze współposiadaniem i współkorzystaniem drugiego małżonka. W ramach tego ustroju małżonkowie muszą współpracować ze sobą w sprawach dotyczących np. zarządu majątkiem.

Co wchodzi w skład majątku osobistego małżonków?

Katalog składników majątku osobistego zawarty został w art. 33 kro zgodnie z którym do majątku osobistego każdego z małżonków zaliczyć należy:

- przedmioty majątkowe nabyte przed powstaniem wspólności ustawowej;
- przedmioty majątkowe nabyte przez dziedziczenie, zapis lub darowiznę, chyba że spadkodawca lub darczyńca inaczej postanowił;
- prawa majątkowe wynikające ze wspólności łącznej podlegającej odrębnym przepisom;
- przedmioty majątkowe służące wyłącznie do zaspokajania osobistych potrzeb jednego z małżonków;
- prawa niezbywalne, które mogą przysługiwać tylko jednej osobie;
- przedmioty uzyskane z tytułu odszkodowania za uszkodzenie ciała lub wywołanie rozstroju zdrowia albo z tytułu zadośćuczynienia za doznaną krzywdę; nie dotyczy to jednak renty należnej poszkodowanemu małżonkowi z powodu całkowitej lub częściowej utraty zdolności do pracy zarobkowej albo z powodu zwiększenia się jego potrzeb lub zmniejszenia widoków powodzenia na przyszłość;
- wierzytelności z tytułu wynagrodzenia za pracę lub z tytułu innej działalności zarobkowej jednego z małżonków;
- przedmioty majątkowe uzyskane z tytułu nagrody za osobiste osiągnięcia jednego z małżonków;
- prawa autorskie i prawa pokrewne, prawa własności przemysłowej oraz inne prawa twórcy;
- przedmioty majątkowe nabyte w zamian za składniki majątku osobistego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Uwaga!!! Przedmioty zwykłego urządzenia domowego, których oboje małżonkowie używają, wchodzi do ich majątku wspólnego, nawet jeśli

zostały nabyte przez dziedziczenie, zapis lub darowiznę chyba, że darczyńca lub spadkobierca postanowili w inny sposób.

Uwaga!!! W trakcie trwania wspólności majątkowej małżeńskiej żaden z małżonków nie może żądać podziału majątku. Nie może również rozporządzać ani zobowiązywać się do rozporządzenia udziałem, który w przypadku ustania wspólności majątkowej małżeńskiej by mu przysługiwał.

Zarząd majątkiem wspólnym.

W trakcie trwania wspólności majątkowej małżeńskiej każdy z małżonków ma obowiązek współdziałania przy zarządzeniu majątkiem wspólnym. Współdziałanie to przejawiać się może np. w postaci informowania współmałżonka o stanie majątku, o jego zarządzie, o zobowiązaniach które majątek wspólny obciążają. Każdy z małżonków, o ile przepisy szczególne nie stanowią inaczej może samodzielnie zarządzać majątkiem wspólnym.

Uwaga!!! Przedmiotami majątkowymi służącymi małżonkowi do wykonywania zawodu lub prowadzenia działalności zarobkowej małżonek ten zarządza samodzielnie. W razie przemijającej przeszkody drugi małżonek może dokonywać niezbędnych bieżących czynności.

Wskazać należy, że nie zawsze małżonek może samodzielnie dokonywać czynności dotyczących majątku wspólnego. Do katalogu takich czynności należą m.in. działania których celem jest:

- czynność prawna prowadząca do zbycia, obciążenia, odpłatnego nabycia nieruchomości lub użytkowania wieczystego, jak również prowadząca do oddania nieruchomości do używania lub pobierania z niej pożytków;
- czynność prawna prowadząca do zbycia, obciążenia, odpłatnego nabycia prawa rzeczowego, którego przedmiotem jest budynek lub lokal;
- czynność prawna prowadząca do zbycia, obciążenia, odpłatnego nabycia i wydzierżawienia gospodarstwa rolnego lub przedsiębiorstwa;
- darowizna z majątku wspólnego, z wyjątkiem drobnych darowizn zwyczajowo przyjętych.

W odniesieniu do powyższych czynności dla ich ważności wymagana jest zgoda współmałżonka.

Uwaga!!! Jeżeli jeden z małżonków dokonał czynności bez zgody drugiego małżonka ważność umowy zależy od potwierdzenia umowy przez drugiego małżonka. Małżonkowi którego zgoda jest wymagana może zostać wyznaczony termin do potwierdzenia umowy.

Uwaga!!! Jednostronna czynność prawna dokonana bez zgody małżonka jest nieważna.

Odpowiedzialność małżonków za zobowiązania zaciągnięte przez jednego z nich.

W przypadku gdy jeden z małżonków zaciągnął zobowiązanie za zgodą współmałżonka wierzyciel może żądać zaspokojenia także z majątku wspólnego współmałżonków.

W sytuacji gdy małżonek zaciągnął zobowiązanie bez zgody współmałżonka wierzyciel może żądać zaspokojenia z majątku osobistego dłużnika, z wynagrodzenia za pracę lub z dochodów uzyskanych przez dłużnika z innej działalności zarobkowej, jak również z korzyści uzyskanych z jego praw, o których mowa w art. 33 pkt 9, a jeżeli wierzytelność powstała w związku z prowadzeniem przedsiębiorstwa, także z przedmiotów majątkowych wchodzących w skład przedsiębiorstwa.

W czasie trwania wspólności majątkowej małżeńskiej wierzyciel nie może żądać zaspokojenia z udziału, który w razie ustania wspólności przysługiwałby małżonkowi – dłużnikowi.

Wielkość udziałów w majątku wspólnym.

Co do zasady małżonkowie posiadają równe udziały w majątku wspólnym. Od powyższej zasady istnieje jednak wyjątek zgodnie z którym z ważnych powodów każdy z małżonków może żądać, aby ustalenie udziałów w majątku wspólnym nastąpiło z uwzględnieniem stopnia, w którym każdy z nich przyczynił się do powstania tego majątku.

Oceniając w jakim stopniu każdy z małżonków przyczynił się do powstania majątku wspólnego bierze się również pod uwagę nakład osobistej pracy przy wychowaniu dzieci i we wspólnym gospodarstwie domowym.

Kiedy ustaje ustrój wspólności majątkowej małżeńskiej?

Małżeńska wspólność majątkowa ustaje w momencie:

- śmierci jednego z małżonków,

- ubezwłasnowolnienia małżonka,
- zawarcia notarialnej umowy przez małżonków,
- orzeczenia przez sąd rozdzielności majątkowej,
- rozvodu, separacji, unieważnienia małżeństwa.

UMOWY MAJĄTKOWE MAŁŻENSKIE

Tematyka związana z umownymi ustrojami małżeńskimi uregulowana została w art. 47 – 54 kro.

W ramach powyższych ustrojów wyróżnić możemy:

- rozszerzenie lub ograniczenie wspólności majątkowej małżeńskiej,
- ustanowić rozdzielność majątkową,
- ustanowić rozdzielność majątkową z wyrównaniem dorobków.

Umowa zawarta między małżonkami której przedmiotem jest jednak z wyżej wskazanych czynności dla swojej ważności zawarta powinna być w formie aktu notarialnego. Nie jest ważny termin zawarcia w/w umowy co oznacza, że może zostać ona sporządzona przed zawarciem związku małżeńskiego lub w jego trakcie. Umowa może być przez małżonków zmieniana lub może zostać rozwiązana.

USTANOWIENIE WSPÓLNOŚCI MAJĄTKOWEJ ROZSZERZONEJ

Ustanowienie wspólności majątkowej rozszerzonej polega jak sama nazwa wskazuje na rozszerzeniu wspólności majątkowej na składniki

majątkowe nabyte przez jednego z małżonków lub oboje z nich przed zawarciem związku małżeńskiego. Po zawarciu umowy rozszerzającej wspólność majątkową małżeńską nabyty przed zawarciem związku małżeńskiego składnik majątku nie będzie wchodził w skład majątku odrębnego małżonka a wejdzie w skład majątku dorobkowego małżonków.

Ograniczenia przedmiotowe umowy rozszerzającej wspólność majątkową małżonków:

Zgodnie z art. 48 kro nie można rozszerzyć wspólności majątkowej małżeńskiej na:

- przedmioty majątkowe, które przypadną małżonkowi z tytułu dziedziczenia, zapisu lub darowizny;
- prawa majątkowe, które wynikają ze wspólności łącznej podlegającej odrębnym przepisom;
- prawa niezbywalne, które mogą przysługiwać tylko jednej osobie;
- wierzytelności z tytułu odszkodowania za uszkodzenie ciała lub wywołanie rozstroju zdrowia, o ile nie wchodzi one do wspólności ustawowej, jak również wierzytelności z tytułu zadośćuczynienia za doznaną krzywdę;
- niewymagalne jeszcze wierzytelności o wynagrodzenie za pracę lub z tytułu innej działalności zarobkowej każdego z małżonków.

USTANOWIENIE WSPÓLNOŚCI MAJĄTKOWEJ MAŁŻEŃSKIEJ OGRANICZONEJ

W przeciwieństwie do wyżej omówionego ustroju wspólność majątkowa małżeńska ograniczona polega na wyłączeniu niektórych składników

majątku ze wspólności małżeńskiej. Ograniczenie wspólności następuje w drodze umowy zawartej w formie aktu notarialnego.

USTANOWIENIE ROZDZIELNOŚCI MAJĄTKOWEJ

Umowa wprowadzająca między małżonkami ustrój rozdzielności małżeńskiej może być sporządzona po zawarciu związku małżeńskiego lub przed jego zawarciem.

Nadto ustrój rozdzielności małżeńskiej może powstać na mocy orzeczenia sądu.

Powstanie ustroju rozdzielności majątkowej z mocy prawa jest skutkiem:

- Orzeczenia rozwodu lub separacji,
- Ubezwłasnowolnienia jednego z małżonków,
- Ogłoszenia upadłości wobec jednego z małżonków.

W razie uchylenia ubezwłasnowolnienia, a także umorzenia, ukończenia lub uchylenia postępowania upadłościowego, między małżonkami powstaje ustawowy ustrój majątkowy.

Rozdzielność majątkowa powoduje, że małżonkowie nie mają majątku wspólnego a dwa majątki odrębne. Na marginesie zaznaczyć należy, że nic nie stoi na przeszkodzie aby małżonkowie pozostający w ustroju rozdzielności majątkowej małżeńskiej byli współwłaścicielami rzeczy ruchomych lub nieruchomości np. mieszkania.

Przy rozdzielności majątkowej każdy z małżonków samodzielnie zarządza swoim majątkiem.

Sądowe orzeczenie rozdzielności majątkowej między małżonkami.

Każdy z małżonków może wystąpić do Sądu z pozwem o orzeczenie rozdzielności majątkowej. Poza tym z pozwem o ustanowienie rozdzielności majątkowej między małżonkami może wystąpić wierzyciel jednego z nich jeżeli uprawdopodobni, że zaspokojenie wierzytelności stwierdzonej tytułem wykonawczym będzie możliwe po dokonaniu podziału majątku wspólnego.

Pozew podlega opłacie stałej w wysokości 200 złotych.

Sądem właściwym do rozpoznania sprawy jest Sąd Rejonowy Wydział Rodzinny i Nieletnich w którego okręgu małżonkowie mieli ostatnie miejsce zamieszkania jeżeli chociażby jedno z małżonków nadal tam zamieszkuje.

W celu skutecznego domagania się ustanowienia rozdzielności majątkowej wykazać należy tzw. ważne powody wystąpienia z pozwem. Uzasadnieniem pozwu o ustanowienie rozdzielności majątkowej może być zachowanie współmałżonka polegające np. na trwonieniu majątku, nieprzyczynianiu się do jego ochrony i poszerzania.

Rozdzielność majątkowa powstaje z dniem oznaczonym w wyroku.

Uwaga!!! W wyjątkowych przypadkach Sąd może orzec rozdzielność majątkową z datą wsteczną tj. z dniem wcześniejszym niż data wytoczenia powództwa.

ROZDZIELNOŚĆ MAJĄTKOWA Z WYRÓWNANIEM DOROBKÓW

Dorobkiem każdego z małżonków jest wzrost wartości majątku po zawarciu umowy majątkowej. Powyższe oznacza, że dorobkiem jest masa majątkowa zgromadzona przez każdego z małżonków już po zawarciu umowy.

Po ustaniu rozdzielności majątkowej małżonek, którego dorobek jest mniejszy niż dorobek drugiego małżonka, może żądać wyrównania dorobków przez zapłatę lub przeniesienie prawa.

W sytuacji gdy małżonkowie nie mogą się porozumieć co do sposobu wyrównania dorobków lub wysokości wyrównania w sprawie decyduje sąd.